

HAJDÚ ZOLTÁN

A regionális tudomány formálódása és Rechnitzer János tudományos pályájának fordulatai

*The formation of regional science and the turning
points in the academic career of János Rechnitzer*

SZERZŐ:

HAJDÚ ZOLTÁN, tudományos tanácsadó, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Regionális Kutatások Intézete, 7621 Pécs, Papnövelde u. 22., hajdu.zoltan@krtk.hun-ren.hu, ORCID: 0000-0003-2055-5962

JEL kód: Z00

Kulcsszavak: regionális tudomány • MTA Dunántúli Tudományos Intézet
• Széchenyi István Egyetem • regionális politika • területfejlesztés • határkutatás

Absztrakt: A II. világháború után a regionális gondolkodás, majd a regionális tudomány gyors ütemben fejlődött az USA-ban, majd Európában is. Magyarországon némileg megkésve, de szintén megkezdődött a folyamat. 1973-ban Biharri Ottó akadémikus kapott lehetőséget a pécsi Dunántúli Tudományos Intézet regionális tudományi és területfejlesztési intézetként való újratervezésére. Fialat közgazdászokat nyert meg a feladat teljesítéséhez. Rechnitzer János (1952–2023) közgazdász diplomát szerzett 1975-ben Pécsen. Első munkahelye az MTA Dunántúli Tudományos Intézete lett. A munkahelyi beilleszkedés után gyorsan haladt a tudományos pályán: 1978-ban dr. univ, 1985-ben a közgazdaságtudomány kandidátusa, mely ma a PhD-fokozat. A Regionális Kutatások Központja létrehozása után Győrbe költözött, ahol új osztályt alapított és vezetett. 1995-ben az MTA doktora (földrajztudomány) lett. 1999-ben habilitáció a pécsi egyetemen, 2000-ben egyetemi tanár a győri Széchenyi István Egyetemen. Tudományos kutatásai rendkívül széles tematikát érintettek az évtizedek alatt, legalább másfél tucatnyi

témában publikált és ért el eredeti tudományos eredményeket. A győri regionális doktori iskola létrehozásával és nagyon sikeres vezetésével egy egész generáció szemléletét formálta, s alapozta meg tudását. Tudományszervező, tudományirányítási tevékenységével (intézetigazgató, dékán, egyetemi rektorhelyettes) is maradandót alkotott. Tudományos és szakmai kiüntetései visszaigazolták eredményes munkásságát.

AUTHOR:

ZOLTÁN HAJDÚ, *Scientific Advisor, Institute for Regional Studies, Centre for Economic and Regional Studies, Papnövelde u. 22., H-7621 Pécs, Hungary, hajdu.zoltan@krtk.hun-ren.hu, ORCID: 0000-0003-2055-5962*

JEL code: Z00

Keywords: *regional science, Transdanubian Research Institute of Hungarian Academy of Sciences, Széchenyi István University, regional policy, regional development, border research*

Abstract: *After World War II, regional thinking and later regional science has developed rapidly in the USA and then also in Europe. In Hungary, the process also began somewhat belatedly. In 1973, Ottó Bibari, an academic, was given the opportunity to reorganise the Transdanubian Research Institute of the Hungarian Academy of Sciences in Pécs as an institute for regional science and regional development. He recruited young economists to carry out the task. János Rechnitzer (1952–2023) graduated as an economist in 1975 in Pécs. His first job was at the Transdanubian Institute. After settling in at work, he rapidly progressed in his academic career: in 1975 he became dr. univ., then in 1978 he was awarded a PhD in economics. Following the establishment of the Centre for Regional Research Institute he moved to Győr, where he founded and headed a new department. In 1995 he was awarded a doctorate (in geography) by the Hungarian Academy of Sciences. In 1999, he habilitated at the University of Pécs, and in 2000 he was appointed as a professor at the Széchenyi István University of Győr. His scientific research has covered a very wide range of topics over the decades, he had published and achieved original scientific results on at least a dozen topics. By establishing and very successfully leading the Győr Regional Doctoral School, he had shaped the approach and knowledge of a whole generation. He had also left a lasting mark through his work as a science promoter and scientific manager (director of an institute, dean, vice-rector of a university). His academic and professional distinctions had confirmed his achievements.*

BEVEZETÉS

A nemzetközi tudományos világban az 1950-es évektől kezdve erősödtek meg különösen a tudományok differenciálódásának folyamatai. A gyorsan változó gazdasági, társadalmi, politikai folyamatok, valamint az új eredmények elérésének kényszere az egyetemi

oktatásban kiváltotta a különböző kutatási irányzatok önálló diszciplínáinak kialakulását.

Nem csak a tudományok differenciálódása, de némi késéssel az integrálódása is elindult, illetve felgyorsult a különböző folyamatok, részstruktúrák több tudomány megközelítésében való vizsgálata. Megfogalmazódott az interdiszciplináris, majd a multidiszciplináris kutatások erőteljes bővítésének az igénye.

Az új folyamatok előbb az USA-ban, majd némi késéssel Európában is kibontakoztak. Magyarország megkésettége e tekintetben regisztrálható volt, de leszakadásról, elszigeteltségről már az államszocialista korszak második felében nem lehetett beszélni. Az 1970-es években megjelentek az új megközelítések Magyarországon is, az 1980-as évek elejétől pedig fokozatosan kialakultak az új, részben intézményesített keretek (tudományos intézetek, egyetemi tanszékek) is.

A pécsi székhelyű Dunántúli Tudományos Intézet (a továbbiakban DTI) 1943-tól folytatott regionális jellegű kutatásokat. 1973 nyarán Bihari Ottó akadémikus lett a DTI igazgatója, s akadémiai és országos tudománypolitikai támogatás mellett (Aczél György) kiemelt kutatási célként fogalmazta meg a komplex regionális kutatások, a területfejlesztési alapkutatások kiszélesítésének elméleti programját. A teljesen felújított, korszerű épületben 1977 őszétől fokozatosan megeremlődtek a DTI kutatásainak anyagi, infrastrukturális és folyamatosan a személyi feltételei is.

A DTI kutatói állományát – az idősebb generáció megtartása mellett – frissen végzett közgazdász, jogász, néprajzos, földrajzos, szociológus munkatársakkal töltötték fel éveken keresztül. A szakmai beilleszkedésnek részét képezte, hogy az újonnan belépő munkatársakat több hónapos (néha fél éves) belső ösztöndíjra küldte az igazgató. A továbbképzés és kapcsolatépítés minden esetben az ország akkori vezető tudományos műhelyeibe vezetett. A közgazdászok számára az Országos Tervhivatal Tervgazdasági Intézete volt a leggyakoribb „állomáshely”.

Ebbe a folyamatba lépett be 1975-ben, majd illeszkedett be Rechnitzer János, s futotta be tudományos pályájának első szakaszát. Az intézeti kutatások meghatározó eleme volt a csoportos, team keretében végzett munka. Rechnitzer János kutatási tevékenységét is munkatársai és kortársai körében lehet érdemben értékelni.

A NEMZETKÖZI FOLYAMATOK VÁZLATOS ÉRINTÉSE

A területiség kérdésköre a földrajztudományban történetileg rendkívül korán megjelent, sőt azt mondhatjuk, hogy a „regionális földrajz” – korszakonként változva – a földrajztudomány egyik meghatározó részterülete lett. A formálódó közgazdaságtudomány művelőit nem elégítette ki a „hagyományos földrajzi megközelítés”, egyes korai művelői új értelmezéseket kerestek. Johann Heinrich von Thünen (1783–1850) magát egyszerű gazdálkodónak tekintette, de túllépett a hagyományos földrajzi gondolkodás szemléletén, témakörein és módszerein is. A gazdasági földrajz egyik megújítója, a modern közgazdasági szemlélet egyik alapozója volt. A telephelyelmélet későbbi formálói, képviselői már egyértelműen a közgazdaságtudomány és a földrajz közös határterületeit formálták.

A regionális tudomány elemei lényegében már megjelentek az I. világháború előtt, a francia regionalizmus már kilépett a szűkebb értelemben vett gazdasági földrajzból. A né-

met telephelyelméletek és a központi helyek elmélete további irányokba nyitott utat a területi gondolkodás és tervezés számára. A regionális tudomány intézményesítését mégis egy ember, Walter Isard (1919–2010) nevéhez köti, különösen az amerikai tudománytörténet (Boyce 2003, 2020).

Isard kilépett a szűkebb értelemben vett közgazdaságtudomány keretei közül, új, interdiszciplináris megközelítéseket keresett és alkalmazott a területi folyamatok, a különböző tértípusok kutatása során. Az új tudomány intézményesítése érdekében 1954-ben Detroitban létrehozta a Regional Science Association-t (RSA), csak 1989-től használják a Regional Science Association International nevet (<https://www.regionalscience.org/index.php/about-us/presidents.html>).

A társaság tekinthető a regionális tudomány nemzeti és nemzetközi intézményesülése kezdetének. 1955-ben megjelent a Papers and Proceedings of the Regional Science Association (amely 1991-től új névvel – Papers in Regional Science – jelent meg) már program jelleggel fogalmazta meg az új tudomány feladatait, kutatási irányait, módszereit, majd ezeket árnyalta Walter Isard több alapvető műve (Isard, 1956, 1960).

A tudomány intézményesülésében lényegi szerepet játszott, hogy 1956-ban Isard a Pennsylvania Egyetemen létrehozta az első tanszékét. 1959-ben (több forrás szerint 1960-ban) William Alonso doktorált elsőként regionális tudományból az egyetemen, majd őt követte több tucat, a tudomány későbbi fejlődését alapvetően meghatározó személyiség (Isserman, 1992).

Nagy-Britanniában 1955-ben alakult meg az International Centre for Regional Planning and Development, mely az európai regionális tudomány első hajtásának tekinthető. 1960-ban Isard a családjával együtt nyugat-európai „mikrobuszos turnét” tett az új tudomány népszerűsítése érdekében, melynek során ellátogatott és előadásokat tartott Nyugat-Európa több egyetemén (még Zágrábban is), aminek az lett az egyik következménye, hogy 1961-ben Hágában megrendezték az RSA első európai kongresszusát. (A kongresszuson népes lengyel delegáció, s néhány szovjet kiküldött vett részt. Magyarországról senki nem szerepelt a résztvevők listáján. Jelen volt ellenben Walter Christaller a „régvi világból és tudományból”, de előadást nem tarthatott. (Nem a két világháború közötti munkásságával és NSDAP tagságával volt a „baj”, hanem azzal, hogy a háború után egyik alapító tagja volt Németország Kommunista Pártjának. Emiatt nem kívánatos személy volt például élete végéig az USA-ban).

1965-ben megalakult a European Regional Studies Association (ERSA), mely elsősorban Európára koncentrált (Isard, 2003). A European Regional Science Association a regionális tudomány és művelőinek „szupranacionális” jellegű európai szervezete (<https://ersa.org>), mely nemzeti szervezeteket fog össze. Napjainkra meghatározó európai szakmai intézménnyé vált, éves konferenciái kutatók tömegeit mozgatja meg.

A REGIONÁLIS TUDOMÁNY MAGYARORSZÁGI FORMÁLÓDÁSÁRÓL

A regionális tudomány minden országban megívta a maga harcát az önállóságának elismeréséért, s nagy szerepe volt a nemzetközivé válásának. A tudomány fejlődése nem volt sehol sem egyenes vonalú, többször válságok jelentkeztek.

Magyarországon a közigazgatás területi kutatásaihoz és reformtörekvésekhez kapcsolódva jelent meg az „országrendezés, országfejlesztés, országépítés stb. fogalma. A Gömbös Gyula féle Nemzeti Munkaterv megmozgatta a magyar műszaki és gazdasági értelmiség jelentős részét.

A magyar közgazdász és gazdasági földrajzos szakma az államszocializmus időszakában sem volt elszigetelve teljesen a kibontakozó nemzetközi tudományos folyamatoktól. Enyedi György lengyel kapcsolatai révén rálátással bírt a regionális tudomány formálódásának belső folyamataira is.

A tudománypolitika és az MTA támogatásával a Magyar Közgazdasági Társaság vált a regionális tudomány első, jelentős fórumává, megalakítva Regionális Szekcióját, s bekapcsolódva az ERSA szervezetébe. Kádas Kálmán (1908–1985) a Regionális Szekció vezetőjeként a regionális tudomány egyik kiemelkedő szervezőjévé vált. A munkába bekapcsolódtak az Országos Tervhivatal, a VÁTI és egyéb állami szervezetek vezető munkatársai is.

1968. augusztus 27. – augusztus 30. között – a Szovjetunió csehszlovákiai beavatkozása miatt foghíjasan – tartották a Magyar Közgazdasági Társaság rendezésében Budapesten az ERSA konferenciáját (<https://ersa.org/about-us/what-is-ersa/ersa/>). Sokan lemondták részvételüket, de megjelent és előadást tartott Walter Isard. A konferencia résztvevőit magas szinten fogadták, mintegy mentve a csehszlovákiai beavatkozás következményeit. A kiemelt figyelemnek is betudható, hogy a rendszerváltás előtt 1975-ben és 1985-ben ismét Budapesten rendezték meg a szervezet kongresszusát (<https://ersa.org/about-us/what-is-ersa/ersa-history/>).

A konferenciáról részletesebb beszámoló Kádas Kálmán (Kádas, 1969) azt emelte ki, hogy szinte minden nemzetközileg jelentős tudományos közösség és tervező intézmény érintett volt a konferencián. A gyorsan fejlődő, interdiszciplináris regionális tudomány új megközelítéseket hozott. Az 1970-es évek elejétől a magyar tudományos közegben megindult a regionális tudomány szellemében való kutatások és a viszonylag gyors intézményesülési folyamat.

Több évi előkészítés után 1986 őszén az MTA Föld- és Bányászati Tudományos Osztálya új, tudományközi testületet hozott létre, a Regionális Tudományos Bizottságot. (Nem regionális tudományi bizottság alakult tehát.) Ez intézményes fordulatot jelentett a magyar regionális tudomány történetében. A Bizottság elnöke, Enyedi György, az MTA levelező tagja, alelnöke Bartke István, a közgazdaságtudomány doktora, titkára Nemes Nagy József, a földrajztudomány kandidátusa lett. A tagok között közgazdászok (Barta Györgyi, Hajnal Béla), földrajzosok (Becsei József, Berényi István, Bora Gyula, Kóródi József, Lackó László, Perczel József, Simon Imre, Sárfalvi Béla, Tóth József), szociológusok, biológus, jogász, pedagógus, műszaki szakember egyaránt megtalálható volt. 1987. június elején Békéscsabán vitaülést tartott az MTA Regionális Tudományos Bizottsága. A téma a településhálózat aktuális kérdései voltak. Később is aktív bizottsági tevékenység folyt, Nemes Nagy József titkár a Tér és Társadalom folyóiratban (1987-től jelent meg) folyamatosan dokumentálta az intézményesülés folyamatát és a bizottság munkáját.

Az alakuló RTB földrajzos és közgazdász túlsúlyos volt, ebben szerepe volt az RKK formálódásának is. Horváth Gyula, Lengyel Imre, Rechnitzer János ekkor még tudományos tanuló idejüket töltötték. Ha a magyar regionális tudományt négy generáció (Rechnitzer – Rácz, 2012) közös munkájaként szemléljük, akkor azt megállapíthatjuk, hogy mindegyik esetében a nemzetközi és hazai hatások egyaránt érvényesültek.

A DTI ÁTALAKULÁSA ÉS AZ ÚJ KUTATÁSOK SZEMÉLYI FELTÉTELEINEK FORMÁLÓDÁSA

(Rechnitzer János pécsi korszaka)

Az 1943-ban alapított DTI Babics András igazgató 1970. évi megfogalmazásában „gö-röngyös úton járt”, míg kialakult, hogy: „Az országnak jelenleg egyetlen akadémiai szervezetben működő tájkuató intézete van.” (Dankó, 1972). A tudományos ülésen mindkét fél részéről értékes történeti, néprajzi előadásokat mutattak be (a DTI részéről nem vettek részt a konferencián a földrajzosok), a Dunántúl és az Alföld sajátosságainak elemzése lényegében az ország legnagyobb részét érintette. Tervezték a konferencia folytatását sorozat jelleggel. Ez nem valósult meg, a rendezvény a DTI „hattyúdala volt a régi szervezetben és felfogásban”.

A DTI sem nemzetközi, sem pedig hazai tekintetben nem légüres térben, hanem a gyorsan formálódó nemzetközi közegben és hazai politikai és tudományos változások sodrásában alakult át. A belső magyar változások közül ki kell emelni az 1968. évi gazdasági reform, az 1971. évi Országos Településhálózat-fejlesztési Koncepció, a területfejlesztési irányelvek változásait, valamint a III. tanácstörvény hatásait, melyek révén átalakult a megyék, járások, városok, községek gazdasági lehetőségeinek szinte teljes környezete.

Bihari Ottó (1920–1983) jogász akadémikusként közvetlenül érzekelte a változásokat, s azok értelmezése révén, akadémiai és politikai támogatással (Aczél György) 1973-ban kezdte meg a DTI átalakításának munkáját.

Az első időszakban létrehozta azt az új közgazdászbaázist, amelynek révén kibontakozhattak a regionális kutatások új irányai. Osztályvezetőnek megnyerte Sas Bélát (1931–1991), aki vállalati gazdasági, pénzügyirányítási tapasztalatokkal rendelkezett. Sas Béla sokszínű élettapasztalatot, sokoldalú közgazdasági és valóságismeretet hozott a szervezetbe. Véleményére a különböző vitákban magasan képzett közgazdászok is adtak, de ahogy maga fogalmazott, „írásiszonyban szenvedett”, nehezen, lassan és keveset írt. Osztályvezetőként viszont folyamatosan támogatta a „versenyistálló lovainak” publikációs tevékenységét.

Bihari Ottó a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Kihelyezett Pécsi Tagozatának végzősei közül Horváth Gyulát (1951–2015), Hrubai Lászlót (1952–2012), majd Rechnitzer Jánost (1952–2023) nyerte meg a DTI új profilkja számára. Piros György Budapesten végzett az MKKE-en, s 1976 nyarán került Pécsre. (Magánéleti okokból 1981 őszén már vissza is költözött Budapestre.) Faragó László belépésével (1983) alakult ki a közgazdász „kemény mag”. A közgazdászok váltak a DTI legnagyobb létszámú szakmai csoportjává.

A közgazdászok között az együttműködés és a verseny egyszerre volt jelen, az évek folyamán a teljesítmények „szétrázódásával” a verseny erősödött meg. Sas Béla egyáltalán nem kapcsolódott be a versenyfolyamatba, Hrubai László pedig – némi negatív tapasztalatok után – önként kivonult a versenyből. (Ezt megkönnyítette számára, hogy a KGST komplex környezetvédelmi programja közgazdasági részétéma felelőse és koordinátora lett a DTO-ban.) Faragó László egyéni utat követett, nem favorizálta a tudományos fokozatszerzések versenyét. Horváth Gyula és Rechnitzer János „munkamegosztása” a későbbiekben a magyar regionális tudomány egyik meghatározó sajátosságává vált. (Az akadémikusságért folyó versenyük személyeket, szakmai csoportosulásokat, intézményeket érintett.)

A közgazdászok mellett bővült a szociológusok, néprajzosok, földrajzosok, történészek köre is. A fluktuáció a szociológusok között volt arányaiban a legnagyobb. Az újrainduláskor Bihari akadémikus nagy létszámú intézetben gondolkodott (az átépített új épület mérete erre lehetőséget is adott volna), de az országos gazdasági változások, az MTA pénzügyi helyzetének változásai korlátozóttá tették a növekedést.

Bihari akadémikus az első perctől kezdve egyszerre gondolkodott a DTI átformálásában és valamilyen keretek között egy országos intézményhálózat kialakításában. Ennek megalapozása érdekében tárgyalásokat folytatott több megye párt- és tanácsi vezetésével. A leginkább Bács-Kiskun megyében haladtak a megbeszélések Romány Pállal és Gajdócsi Istvánnal valamilyen ottani helyi csoport kialakításáról.

Rechnitzer János „első menetben” 1982-ig tevékenykedett a szervezetben. 1977-ben megírta (Rechnitzer, 1977), majd 1978-ban sikeresen megvédte egyetemi doktori értekezését. Ugyanebben az évben jelent meg első tudományos publikációja a Pécsi Műszaki Szemlében, melyben a Baranya megyei ipar szerkezetének és területi kapcsolatainak néhány jellemző vonását elemezte. Az MTMT korszakbeli publikációs anyagának áttekintése arról győz meg bennünket, hogy több kutatási irányba tájékozódott (agglomeráció, vonzáskörzet-kutatás, környezetvédelem, területi gazdaság), melyben szerepet játszott az is, hogy a DTI nem csak területfejlesztési alapkutatásokat végzett, hanem külső megrendelésekre ún. kmb. kutatásokat is, melyekből Rechnitzer János tudományos publikációkat is tudott származtatni. (A korabeli kmb munkák döntő többsége megtalálható a DTI Könyvtára „Kéziratok” gyűjteményében. Rechnitzer János munkásságának jelentős részét hordozzák.) A közös „team-munka”, ágazati kapcsolatok mérlegének és a Dél-Dunántúl kapcsolatrendszerének kutatása mellett egyéni „arcát is tudatosan építette”. A csoportos munka, s eredmények hasznosítása többször okozott feszültségeket is. (Nem véletlenül kapta a szervezeti forma a „tejjam” korabeli becenevet.)

1982-ben – magánéleti okokból – elhagyta a DTI-t, a Pollack Mihály Műszaki Főiskola gazdasági igazgatója és egyetemi docense lett. A regionális tudomány szempontjából nem volt sok pozitív hozadéka a leterhelő irodai munkának. (Gazdasági igazgatóként rendszeresen konzultált Sas Bélával a főiskolai munkahelye gazdasági irányításának részleteiről is.) A DTI-től nem szakadt el ekkor sem, hiszen rendszeresen bejárt minden összejövetelre, munkamegbeszélésre, s publikált az intézeti kiadványokban is. A kandidátusi dolgozata lényegében a DTI-ben készült (Rechnitzer, 1984).

Bihari akadémikus korai halála (1983) új helyzetet teremtett minden tekintetben a DTI számára. Az országos, akadémiai szinten megjelenő tudományos, tudományközi és személyi jellegű konfliktusok eredményeként 1984-ben létrejött a Regionális Kutatások Központja (Pécs székhellyel) Enyedi György akadémikus vezetésével. (Az intézményi átalakulásba a legkisebb beleszólási lehetősége a DTI-nek volt.) Az átalakulás megterhelte a földrajztudomány és az újonnan formálódó regionális tudomány közötti viszonyokat.

Rechnitzer János 1985-ben a közgazdászok közül elsőként – nem teljesen problémamentesen – megvédte a kandidátusi értekezését az ágazati kapcsolatok témakörében. Ezzel lezárult pécsi, de nem a Pécshez kötődő tudományos pályájának első, mondhatnánk alapozó szakasza.

RECHNITZER JÁNOS GYŐRI KORSZAKA, A MAGYAR REGIONÁLIS TUDOMÁNY EGYIK VEZÉRALAKJA

Az RKK létrejötté, országos hálózattá alakulásának igénye megteremtette Rechnitzer János számára a Győrbe való visszatelepülés és önálló tudományos műhely létrehozásának a lehetőségét. 1986-ban létrejött az RKK Észak-dunántúli Osztálya, melynek személyi állományát (részben Péccsett végzett fiatal kutatókból) annak kutatási profilját már Rechnitzer János teljesen önállóan formálta. (A magánéleti válságba került Sas Bélát nem tudományos teljesítménye, hanem „helyzetlátó” és szervező képességei miatt vitte Pécsről Győrbe.) Az egyetemi képzés szélesebb alapokra helyezése céljával a korszak végén Faragó László is Győrbe került egyetemi tanárként.

Rechnitzer János 1995-ben védte meg akadémiai doktori értekezését – a regionális tudományból akkor még nem lehetett akadémiai doktori fokozatot szerezni –, s lett a földrajztudomány doktora. (A közgazdász szakma nem fogadta be a dolgozatot.) A védése feszültségeket szült, a „sorban álló idősebb földrajzosok szerint” nagyon fiatalon, s több sorban álló teljesítményéhez képest akkor még lényegesen kisebb tudományos teljesítménnyel. (A korabeli pletykák szerint Enyedi György és különösen Tóth József erőteljes meggyőző tevékenysége vitte sikerre a védést. Tóth József és Rechnitzer János barátsága, érdekközössége, sőt egyfajta véd- és dacsözvetsége innen eredt.)

Rechnitzer János győri tudományos munkássága rendkívül szerteágazó, több éves tudatos tevékenységével valódi, önálló tudományos műhelyt teremtett. Több területen úttörő kutatásokat végzett a kutatói közössége. Ennek a munkának az elismeréseként kapott meghatározó szerepet több ciklusban az MTA Regionális Tudományi Bizottságában, illetve a Magyar Regionális Tudományi Társaságban (Rác, 2023).

Az RKK-ból kinöve, rövid időn belül meghatározó alakja lett a győri felsőoktatás társadalomtudományi része formálásának. A doktori iskola létrehozásával valós tudományos közösséget és önálló profilt formált.

A magyar regionális tudományban és Győr városában csaknem mindent elért, egy kudarcot tarthatott számon élete végéig, az akadémikusságért való „harcát”. Ötször próbálta megszervezni tagsága hátterét, de végül nem sikerült neki. (Nem Ő volt az egyetlen a szakma területén, Tóth József számára is csak illúzió maradt az akadémiai tagság elérése.)

RECHNITZER JÁNOS TUDOMÁNYOS TELJESÍTMÉNYÉNEK ADATSZERŰ STRUKTURÁLÓDÁSA

1. táblázat: Rechnitzer János MTMT publikációs és hivatkozási adatai
Table 1: Publications of János Rechnitzer

Tudományos közlemények	Hivatkozások			
	Összesen	Részle- tezve	Függet- len	Összesen
I. Tudományos folyóiratcikk	112			
külföldi kiadású szakfolyóiratban idegen nyelvű		7	63	63
külföldi kiadású szakfolyóiratban magyar nyelvű		0	0	0
hazai kiadású szakfolyóiratban idegen nyelvű		6	38	42
hazai kiadású szakfolyóiratban magyar nyelvű		99	585	592
II. Könyvek	59			
<i>a) Könyv, szerzőként</i>	23			
idegen nyelvű		7	34	35
magyar nyelvű		16	1 437	1 443
<i>b) Könyv, szerkesztőként</i>	36			
idegen nyelvű		2		
magyar nyelvű		34		
III. Könyvrészlet	154			
idegen nyelvű		28	46	47
magyar nyelvű		126	639	644
IV. Konferenciaközlemény folyóiratban vagy konferenciakötetben	60			
idegen nyelvű		24	26	28
magyar nyelvű		36	61	62
Közlemények összesen (I-IV.)	385		2 929	2 956
Absztrakt	4		0	0
Kutatási adat	0		0	0
További tudományos művek	89		133	137
Összes tudományos közlemény	478		3 062	3 093
Hirsch index			23	23
Oktatási mű	5			
<i>Felsőoktatási mű</i>	3			
Felsőoktatási tankönyv idegen nyelvű		0	0	0

Felsőoktatási tankönyv magyar nyelvű		1	8	8
Felsőoktatási tankönyv része idegen nyelvű		0	0	0
Felsőoktatási tankönyv része magyar nyelvű		2	0	0
Oktatási anyag	2			
Oltalmi formák	0		0	0
Alkotás	0		0	0
Ismeretterjesztő művek	10			
Folyóiratcikk		7	0	0
Könyvek		0	0	0
További ismeretterjesztő mű		3	1	1
Közérdekű vagy nem besorolt jellegű mű	9		10	11
További közlemények	0		0	0
Egyéb szerzőségű mű	1		1	1
Idézők szerkesztett művekre			536	540
Idézők disszertációban, egyéb típusban			303	304
Összes közlemény és összes idézők	503		3 921	3 958

*Forrás: MTMT.
Source: MTMT.*

A táblázatban szereplő adatokat nem megismétlem, csak jellemző tudományos tendenciákat fogalmazok meg, a legfontosabb jegyeket emelem ki:

- 1978-tól haláláig folyamatosan publikált,
- publikációi egyre nívósabb folyóiratokban jelentek meg, előbb Magyarországon, majd külföldön is,
- egyéni és társszerzős kötetei szakmai figyelmet és elismeréseket keltettek,
- egyéni és szerzőtársas publikációi egészséges arányt mutatnak,
- kutatási témái és feldolgozásai egyre elmélet-igényesebbé váltak,
- ha a tanulmányai és kötetei címében szereplő tudományos kategóriákat nézzük, akkor legalább másfél tucat szakmai kérdést járt körül munkássága során,
- hatása (idézettsége) az 1990-es évek elejétől vált erőteljesebbé, majd a 2000-es évek elejétől fogva kiegyensúlyozottan jelentőssé,
- munkásságának hatása Magyarországon érvényesült elsősorban, nem tudott igazán nemzetközi tudományos hatásokat kiváltani.

ÖSSZEGZÉS

Rechnitzer János egy tudományos eredményekben gazdag életutat járt be. Tudományos fokozatai (a közgazdaságtudomány kandidátusa, a földrajztudomány doktora, a regionális tudomány habilitált doktora) már önmagukban jelzik, hogy változatos és folyamatosan ala-

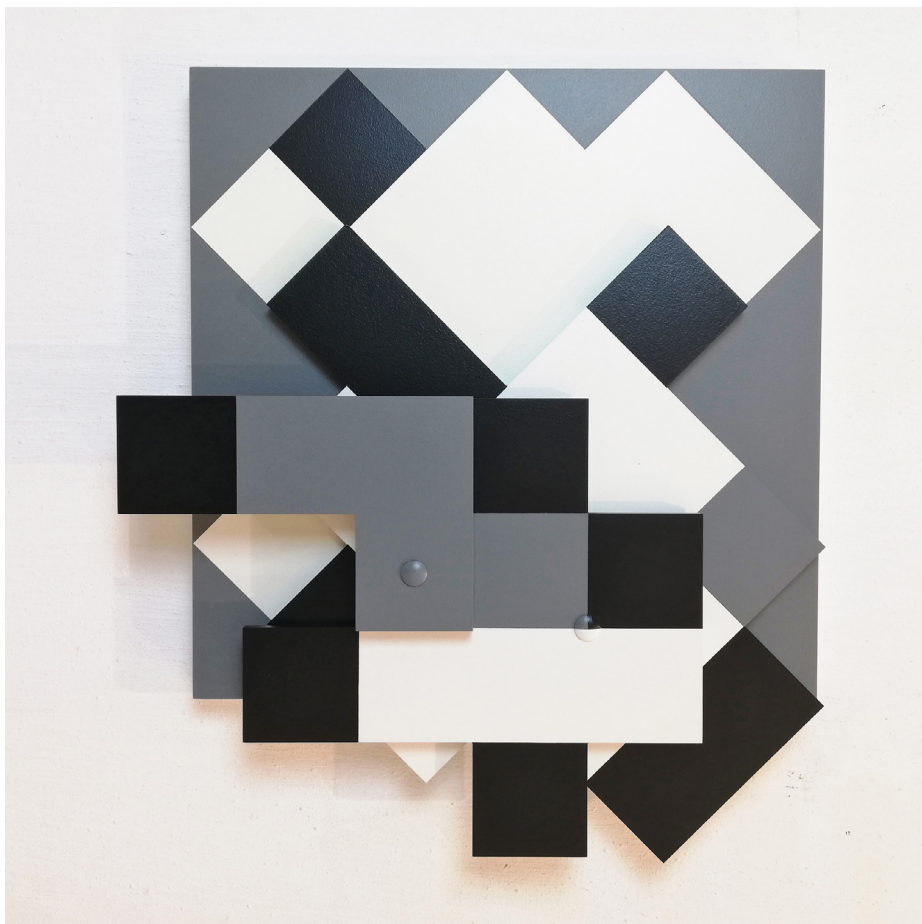
kul tudományos környezetben alkotott, a feltételekhez alkalmazkodott, a megjelenő lehetőségek között pedig mozgott. Életműve a regionális tudomány több részterületén alapozó, meghatározó jellegű, s a jövőben is kiindulópontot fog jelenteni a következő generációk számára.

Nem csak kutató, oktató munkássága, de a „tömegesedő” regionális tudomány tudományszervezési és intézményalakítási folyamataiban is jelentős feladatokat vállalt. Az MTA Regionális Tudományok Bizottságának több ciklusban tagja, illetve elnöke volt, a Magyar Regionális Tudományi Társaság egyik mozgatója, majd tiszteletbeli elnökeként is beírta nevét a tudománytörténetbe.

IRODALOMJEGYZÉK

- Barnes, Trevor John: *The rise (and decline) of Americal regional science: Lessons for the new economic geography?*, Journal of Economic Geography, 2004/2, 107–129.
- Boyce, David: *A short history of the field of regional science*, Papers in Regional Science, 2003/83, 31–57.
- Boyce, David: *Walter Isard (1919–2010): Founding Father of Regional Science*, Great Minds in Regional Science, 2020, 15–24.
- Dankó Imre (szerk.): *A Magyar Tudományos Akadémia Dunántúli Tudományos Intézete (Pécs) és a debreceni Déri Múzeum együttes táj kutatási tudományos ülésének előadásai, 1970. július 18., Debrecen, Hajdú-Bihar egyei Múzeumiok Közleményei, 1972/17.*
- Isard, Walter: *Location and space-economy*, New York–Wiley, 1956.
- Isard, Walter: *Methods of regional analysis*, New York–Wiley, 1960.
- Isard, Walter: *History of Regional Science and the Regional Science Association International, The Beginnings and Early History*, Springer, Berlin–Heidelberg, 2003.
- Isserman, Andrew: *Lost in Space?, Ont he History, Status, and Future of Regional Science, (Presidential Address, April 4, 1992)*, The Review of Regional Studies, 1992, 1–50.
- Kádas Kálmán: *A Nemzetközi Regionális Tudományi Társaság 8. Európai Kongresszusa Budapesten, Gazdaság és Jogtudomány, III, 1969, 33–36.*
- Lengyel Imre: *A regionális tudomány „térnyerése”: reális esélyek, avagy csalfa délibábok?*, Tér és Társadalom, 2010/ 3, 11–40. <https://doi.org/10.17649/TET.24.3.1326>
- Lengyel Imre: *A hazai regionális tudomány „bölénye”*, Tér és Társadalom, 2021, 127–131. <https://doi.org/10.17649/TET.24.3.1326>
- Lengyel Imre – Rechnitzer János (szerk.): *A regionális tudomány két évtizede Magyarországon*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2009.
- Lengyel Imre – Nemes Nagy József – Rechnitzer János – Varga Attila: *A hazai regionális tudományról: Eredmények és kihívások*, Tér és Társadalom, 2020/1, 1–18. <https://doi.org/10.17649/TET.34.1.3233>
- Magyar Mérnök és Építész Egylet: *Az országrendezés mérnöki megvilágításban* (Nemzeti munkaterv alapján), Budapest, 1933.
- Nemes Nagy József: *Megalakult az MTA Regionális Tudományos Bizottsága*, Tér és Társadalom, 1988/4, 98–99. <https://doi.org/10.17649/TET.2.4.104>
- Nemes Nagy József: *A regionális tudomány dualitása és paradigmái – hazai tükröben*, Tér és Társadalom, 2003/1, 1–17. <https://doi.org/10.17649/TET.17.1.871>
- Nemes Nagy József (szerk.): *Regionális Tudományi Tanulmányok 1–12, 1995–2005*, Az ELTE Regionális Földrajzi Tanszék és az MTA ELTE Regionális Tudományi Kutatócsoport kiadványsorozata.
- Nemes Nagy József: *Appendix*, Regionális tudományi kislexikon, ELTE Regionális Földrajzi Tanszék, 2005.

- Rác Szilárd: *In memoriam Rechnitzer János (1952–2023)*, *Tér és Társadalom*, 2023/3, 202–207. <https://doi.org/10.17649/TET.37.3.3515>
- Rechnitzer János: *A megyén belüli és a megyék közötti gazdasági kapcsolatok elemzése területi ágazati kapcsolatok mérlegével, (Baranya megye példáján)*, Pécs, 1977, 129, 4 térképpel, Kézirat, MTA DTI Könyvtár.
- Rechnitzer János: *A területi gazdasági szerkezetek és kapcsolatok modellezése, A területi input – output modellek*, Pécs, 1984, 298. Kézirat, MTA DTI Könyvtár.
- Rechnitzer János – Rác Szilárd (szerk.): *Dialogus a regionális tudományról*, Győr, Széchenyi István Regionális és Gazdaságtudományi Doktori Iskola, Magyar Regionális Tudományi Társaság, 2012.

Viktor Hulik (SK)